

[bez názvu]

Daniel Clement Dennett

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 21. 3. 1981

◆ private seminar, Czech | English, origin: 21. 3. 1981

[bez názvu] [1981]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1981-03-21 Daniel Clement Dennett (1) [LVH212VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Dvacátého prvního třetí devět.

I'm going to talk about *belief* and about the nature of the theory of *belief*. Its empirical nature.

Dnes budu mluvit o víře a o empirické teorii víry, o její empirické povaze, o výzkumech, které se zabývají vírou.

Yes, and to abridge it a lot. Sometimes beliefs seem to be very much a matter of interpretation, particularly if they are religious beliefs or exotic beliefs, and it doesn't seem to be an objective matter whether somebody believes something.

Převážně se víra zdá být otázkou interpretace, zejména pokud se jedná o náboženskou víru, a zdá se, že tady není žádný objektivní základ, o kterém bychom mohli mluvit.

Other times, beliefs look very objective if somebody is said to believe that he's lost his wallet, there doesn't seem to be anything difficult or subjective about that belief.

V jiných případech se víra zdá být objektivní, a to tehdy, když někdo řekne, že ztratil svou peněženku. Jo, že ztratil peněženku, platební kartu, bankovní kartu.

Hejdánek: S platební kartou.

Jiný hlas: A v tom případě, když řekne: nevěřím, že ještě platí moje kreditní karta, tak to se zdá být velmi objektivní případ.

The people, theorists who concentrate on the second sort of case, find it easy to view beliefs as things in the head, perfectly objective things in one's brain, finally.

Ti vědci, kteří se soustřeďují na tu druhou možnost, tak jim to připadá, že to je naprosto objektivní záležitost, která je v lidské mysli.

Hejdánek: Věci mysli. Něčeho v mozku.

Jiný hlas: The people, theorists who concentrate on more exotic and unusual beliefs, tend to find that view preposterous, and I'm going to try to find a little view between these two extremes.

Odborníci, kteří se zabývají tím prvním případem, tak ta problematika jim připadá exotická, nejasná a on sám se chce zabývat oběma problémy dohromady.

My claim will be that while *belief* is a perfectly objective phenomenon, it can be discerned or discovered only from the point of view of somebody who adopts a certain predictive strategy.

Moje tvrzení je, že pokud nějaká víra nebo domněnka má být objektivní, tak potom jenom v tom případě, že ji někdo přijme, že ji někdo přijme jako strategii tohoto se týkající. Takže jde o to, že v určité strategii lze tu víru pojmout jako cosi objektivního.

Hejdánek: Jo, to je ta strategie. A ještě myslím, tam se tvrdí vlastně, že je to objektivní, že to je objektivní fenomén a že ovšem přístup k tomuto fenoménu má jenom určitá strategie, která je schopná předvídat, jo, čili *predictive*, předvídací strategie. Je možno předvídat to jednání ne jenom, to nejde jenom, když známe fakta, že. Když známe fakta třeba mezinárodní, tak nemůžeme předvídat, co kterej státník udělá, ale můžeme ještě předvídat, co udělá podle celé řady jinejch věcí, jako jakou má koncepci a tak dále. To jsou ty víry.

Jiný hlas: I'll describe this strategy first. I call it the *intentional strategy*, and that's named after Brentano's notion of *intentionality*.

Tuto strategii, když budu popisovat, tak ji nazvu *intencionální strategií* a je to podle Brentanovy koncepce *intencionality*.

Then having described the strategy, I will argue that any object at all, any system in the world whose behavior is well predicted by this strategy is in the fullest sense of the word a *believer*.

Potom se budu snažit vysvětlit, že jakýkoliv objekt ve světě, ať už lidská bytost nebo jiná, pokud je možné u něj nalézt tuto intencionalitu, tak že je možné ho označit jako objekt věřící nebo domnívající se cosi.

Hejdánek: Jako *believer*, věřící. No, ale ten pojem víra je úplně jinej než je běžné a tudíž i pojem věřící je

jinej. To se ukáže jakej, jo.

Jiný hlas: To znamená víra částečně ve smyslu domněnka.

Hejdánek: To není domněnka příliš. To je cosi, co není poznání, ale na čem zakládám svý další chování, že. Své chování zakládáme jednak na faktech, který zjistíme, a jednak na celé řadě jinejch věcí. To se ukáže, pak budeme o nich mluvit kterejch. Čili je možno předvídat to jednání. To nejde jenom, když známe fakta, že. Když známe fakta třeba mezinárodní, tak nemůžeme předvídat, co kterej státník udělá, ale můžeme ještě předvídat, co udělá podle celé řady jinejch věcí, jako jakou má koncepci a tak dále. To jsou ty víry.

Jiný hlas: I'll give an example of a different strategy which will illuminate the *intentional strategy*.

Dám příklad jiné strategie a tento příklad osvětlí, co míním tím *intencionální strategie*.

This is a bad strategy for predicting the future behavior of a person. It's not a good one. Here's how it works: determine the date and hour of a person's birth and then use astrology to figure out what's going to happen to the person next.

Je to špatná strategie pro předvídání budoucího chování osoby. Pokud chceme předvídat datum a místo narození nějaké osoby, tak použijeme astrologii a podle toho budeme vědět, co se té osobě bude dál dít. One thing about this strategy is that although it's very popular with some people, we know it doesn't work. But suppose that it did. Suppose that some people were really well predicted by astrology. Přestože je mezi lidmi velmi oblíbená, víme, že to nefunguje. Ale předpokládejme, že to funguje a předpokládejme, že jisté lidi můžeme předem označit v souladu s astrologií, že jejich chování lze předvídat astrologicky.

We could call those people *astrological systems*.

Tyto lidi můžeme označit jako *astrologické systémy*.

Now if there were such people, such *astrological systems*, we would want to know how the *astrological strategy* worked.

Pokud by existovali takoví lidé, pokud by existovaly takové *astrologické systémy*, měli bychom docela dobře zjistit, jak to funguje této strategií.

Jiný hlas: *That is, we'd be interested in the rules and principles and methods that astrologers used.*

Hejdánek: To znamená, že bychom se zabývali pravidly, principy a metodami, které astrologové používají pro své předvídání.

Jiný hlas: *And we'd find this out by watching them at work, by asking them questions, by reading their books.*

Hejdánek: A to bychom zjistili tím, že bychom je sledovali při práci, že bychom se jich ptali na jejich práci, že bychom četli jejich knihy.

Jiný hlas: *But once we'd satisfied our curiosity about how the strategy worked, we would have a more puzzling question, why it worked.*

Hejdánek: A v okamžiku, kdy uspokojíme tu zvědavost týkající se toho, jak to pracuje, jak to funguje, potom se nám objeví daleko komplikovanější otázka: proč to pracuje, proč to funguje?

Jiný hlas: *And we might find that astrologers themselves didn't have any good opinions about why it worked, even though they knew how it worked.*

Hejdánek: Můžeme zjistit, že astrologové samotní, přestože velmi dobře vědí, jak to funguje, tak nevědí nic o tom, proč to funguje.

Jiný hlas: *Now I'm going to consider three other strategies that are better. The physical strategy...*

Hejdánek: Nyní se budu zabývat třemi dalšími strategiemi, které se zdají být o něco lepší. *Fyzická strategie...*

Jiný hlas: *If you want to predict the behavior of something, determine its physical constitution, what it's made of and all the ways its parts are put together, and use your knowledge of the laws of physics to predict its behavior.*

Hejdánek: *Fyzická strategie* znamená, že fyzicky předvídáme další pohyby objektu tím, že zjišťujeme

předem jeho složení, jak je zkonstruován a aplikujeme na to zákony fyziky.

Jiný hlas: *Chemists and physicists use this strategy all the time, but so do cooks in the kitchen when they figure out that if they leave the pan on the stove too long the water will boil out.*

Hejdánek: Tuto strategii neustále používají fyzikové a chemici, ale zrovna tak kuchaři v kuchyni, když nechají pánev na plotně příliš dlouho, tak vědí, že se voda vypaří. V této strategii předvídají, co se stane.

Jiný hlas: *The cook knows how the strategy works but probably doesn't know why.*

Hejdánek: Zrovna tak kuchař ví, jak tato strategie funguje, ale zrovna tak neví, proč funguje.

Jiný hlas: *The second strategy is what I call the design strategy. Here you ignore the physical makeup, physical constitution of the thing you want to predict and simply ask what is it designed to do?*

Hejdánek: Druhá strategie je to, co nazývám rozvrhovou nebo designovou strategií. U této strategie přehlízíme ten fyzický vzhled, tu fyzickou konstrukci daného objektu, ale zabýváme se tím, k čemu je to navrženo, aby to učinilo, k čemu je to designováno.

Jiný hlas: To je dobrý, no, k čemu to je určeno.

Hejdánek: K čemu to je určeno.

Jiný hlas: *For instance, most people who use computers, most computer scientists, don't have any idea how the physics of a computer works and they don't care, because they know what it's designed to do.*

Hejdánek: Jako příklad programátoři počítačů vědí, jak počítač pracuje, a vůbec se nezajímají, jak je zkonstruován, neboť vědí, že když do toho vloží to a to, tak výstup bude takový a takový.

Jiný hlas: *But even ordinary folks use this strategy. For instance, anybody can tell when an alarm clock will go off. You just look at the dial and see where it's set and see if the button's pulled out, and then you can make a prediction based on the design. You don't have to know what's inside the clock.*

Hejdánek: Zrovna tak běžní lidé používají tuto strategii, když se někdo chce dozvědět, kdy budík bude zvonit, tak se jen podívá, na kolik je nařízený a zda není to tlačítko zatáhnuté a vůbec se nezajímají o to, jak vypadá uvnitř, jestli tam jsou kolečka nebo krystaly nějaké a podobně.

Jiný hlas: *Only the designed behavior of a system is predictable from the design stance.*

Hejdánek: Jenom rozvrhové chování systému je předvídatelné z hlediska rozvrhového postoje, strategie.

Jiný hlas: *If you want to predict, for instance, if you want to predict the behavior of an alarm clock when it is pumped full of liquid helium, you have to use the physical stance.*

Hejdánek: V případě, že chcete předvídat chování budíku, do kterého někdo vtlačil tekuté helium, tak je dobré použít fyzikální strategii, protože jinak to nebude fungovat.

Jiný hlas: *Not just artifacts, manufactured objects, but also many biological objects can be predicted from the design stance: kidneys, hearts, eyes, plants.*

Hejdánek: Zrovna tak mnoho biologických objektů jako ledviny, srdce, oči a tak dále mohou být předvídatelné z tohoto rozvrhového pohledu, rozvrhové strategie.

Jiný hlas: *Sometimes even the design stance is not practically available, but there's one more stance one can use, one more strategy, and that's the intentional strategy.*

Hejdánek: Velmi často tuto rozvrhovou strategii také nemůžeme použít a bývá tady další a to je intencionální strategie.

Jiný hlas: *Here's how the strategy works. First, assume that the object you are trying to predict is rational.*

Hejdánek: Tato funguje následovně. Zprvte předpokládejme, že ten objekt, jehož chování budeme chtít předvídat, že to je objekt racionální.

Jiný hlas: *Then attribute beliefs to it and desires to it. Which beliefs and desires? The beliefs and desires it ought to have if it's rational.*

Hejdánek: Potom mu přiřepíme víry a touhy, přání. Jaké víry a jaké touhy? Takové, které by to mělo mít, aby to bylo racionální, aby ten objekt byl racionální.

Jiný hlas: *Then you simply use Aristotelian practical reasoning to figure out what it will do. It will do what it ought to do, given those beliefs and desires.*

Hejdánek: Potom stačí užít aristotelské racionální rozvažování a praktické rozvažování a zjistíte, co ta věc by měla dělat. By měla dělat a bude dělat.

Jiný hlas: *I'm going to skip some parts of where I talk about complications in the strategy, because I want to turn from describing the strategy to the question of its use. Do people actually use this strategy?*

Hejdánek: Nějakou část té přednášky vynechám, protože tam má nějaké komplikace a budeme mluvit o komplikacích v té strategii, protože se chci posunout od popisu toho, jak to ve skutečnosti, jak to teoreticky pracuje, k tomu, jak konkrétně lidé tuto strategii užívají.

Jiný hlas: *Yes, all the time. There may some day be other strategies for predicting the behavior of people...*

Hejdánek: Ano, neustále. Možná že jednou budou existovat další strategie pro předvídání lidského chování, ale v současné době je to jediná, kterou máme.

Jiný hlas: *We have no difficulty thinking of the reasons people have for most of the actions that they perform. We predict their behavior by... well, let me start again. Why is Tom standing on the corner? Because he believes he's standing at the bus stop and he desires to go uptown and he believes the uptown bus is coming. That's why he's standing on the corner. Too obvious for words, but that's the sort of case.*

Jiný hlas: Nemáme žádné problémy s tím, abychom přisoudili objektům jejich racionální příčiny jejich chování. Proč Tom stojí na rohu? Protože věří, že tam je zastávka autobusu a protože chce jet do města a věří, že přijede autobus, který ho doveze do města.

Jiný hlas: *Our use of the intentional strategy is so effortless and habitual that the role it plays in shaping our expectations about people is easily overlooked. Let me try that one again. Our use of this strategy is so much a matter of habit that we tend to overlook the fact that we're using it.*

Jiný hlas: Náš způsob užívání této strategie je v podstatě zvykem, ustáleným způsobem zacházení s touto strategií a v podstatě přehlízíme její způsob fungování i vnitřní mechanismus této strategie.

Jiný hlas: *Notice that it doesn't just work on people. You can predict the behavior of most animals using the strategy. For instance, by reasoning about what a creature knows or believes or wants about various things, you can figure out how to build a better trap to catch it, for instance.*

Jiný hlas: Tuto strategii můžeme použít i v případech zvířat. V případě, že známe chování zvířat a jejich zvyky a potřeby...

Hejdánek: A víry taky, že? To používám taky.

Jiný hlas: ...a víry, tak nám to umožní zkonstruovat lepší pasti na jejich pochytní.

Jiný hlas: *It also works on some artifacts, on some mere mechanisms. My favorite example is the chess-playing computer. Suppose you were playing chess against a good chess-playing computer and you wanted to predict what it would do if you moved your knight.*

Jiný hlas: Předpokládejte, že hrajete šachy s dobrým počítačem hrajícím šachy a chcete předvídat, co počítač udělá, když pohnete svým králem.

Hejdánek: Jezdcem.

Jiný hlas: *Not a pawn. Knight. The horse. It's the one that looks like the horse. Doesn't matter. No, jezdcem. Koni. Koni, no tak koněm. To je jedno, prostě nějakou tou figurkou.*

Jiný hlas: *Notice, if you're in this predicament, you can't use the physical strategy because it's too complex and you can't use the design strategy for the same reason. It's just too complex. But you still have a strategy you can use, the intentional strategy. Very simple. You say, what's the smart thing for the computer to do, given that it wants to win and knows what's on the board?*

Jiný hlas: V tomto případě nemůžete užít ani fyzikální strategii, protože situace je příliš komplikovaná, a to samé platí o té rozvrhové, designové strategii. Zrovna tak pro tento pohled je situace příliš komplikovaná. To znamená, že užijete intencionální strategii a vycházíte z toho, že ten počítač je inteligentní, že zná pravidla, vidí situaci na šachovnici a že se snaží udělat to nejlepší tak, aby vyhrál.

Jiný hlas: *It isn't just amateurs who use the intentional stance with computers. The most advanced*

computer scientists use the intentional strategy with computers all the time.

Jiný hlas: Nejsou to pouze amatéři, ale i ti vědci samotní, kteří programují tyto počítače, tak celou dobu užívají *intencionální* strategii.

Jiný hlas: *This strategy also works for plants. In a part of the country with late spring storms and frosts, you should plant apple trees that are particularly cautious about concluding that it is spring, which is when they want to blossom, of course.*

Jiný hlas: Tato strategie zrovna tak funguje pro rostliny. V krajině, v takovém kraji, kde přicházejí pozdní jarní těžké bouřky a deště, tak tam zasadíme takové jabloně, kterým se jejich květy rozvíjejí později a neuškodí jim to, nebo naopak jim to prospěje.

Jiný hlas: *You can build a fire under an apple tree in the dead of winter, tend it for a few days, and you can trick it into thinking that it's spring.*

Jiný hlas: Můžete zapálit oheň pod jabloní v zimě, abyste ji zmátli a aby si myslela, že je jaro...

Hejdánek: Nebo kvést.

Jiný hlas: ...a aby vyrazily květy v tom případě. Budete udržovat několik dnů to teplo a tak ji zmást.

Jiný hlas: *The strategy even works for such inanimate and apparently undesigned things as lightning. I once had trouble with my underground water pump, which was struck several times by lightning. I called in an electrician. Lightning, you know, thunder lightning, it struck the pipe and damaged the pump. The electricity from the lightning went to ground where the pump was and destroyed the pump.*

Jiný hlas: Zrovna tak tato strategie funguje pro neživé a nenavržené objekty, jako například blesk. Měl jsem několikrát problémy se svou podzemní pumpou, která byla zasažena bleskem. Jo, blesky byly svedeny tam, kde byla ta pumpa podzemní, a tím tu pumpu elektricky zničily.

Jiný hlas: *The electrician explained to me how he figured out how to solve the problem. This is what he said: Lightning always wants to find the best way to the ground, but sometimes it gets tricked into taking second best paths. You can protect the pump by making another path more obvious to the lightning.*

Jiný hlas: A ten elektrikář mi vysvětlil, jak ten problém vyřešil. Říkal: Blesk si vždycky hledá tu nejsnazší cestu do země. A když chceš zachránit tu pumpu, tak musíš udělat trik, že naznačíš, že je tady jiná ještě lepší cesta než k té pumpě.

Jiný hlas: *With all these very different cases, one's first thought is, now let's sort them into the cases of real believers and all the rest which are just phony.*

Jiný hlas: Tyto komplikované příklady si převedeme do problému každodenního života, skutečných věřících a těch ostatních, což je jenom klam.

Jiný hlas: *But I think that's a mistake. I think it's more important to notice that however strange these many different cases are, they do have something in common, namely, the strategy works for them.*

Jiný hlas: Přesto bych chtěl zdůraznit nebo shrnout, že jakkoliv se tyto příklady zdají být různorodé a odtažitě, mají jednu věc společnou, to jest, že *intencionální* strategie funguje ve všech těchto případech.

Jiný hlas: *But is this a useful notion? It is only if some things aren't intentional systems. And someone may say, as far as I can see anything in the world is an intentional system by this definition.*

Jiný hlas: To znamená, že to funguje pro jakýkoliv *intencionální* systém ve světě. Můžu oprávněně říct, že s čímkoliv se setkám, můžu pojímat jako *intencionální* systém.

Jiný hlas: *Take this glass for instance. I suppose that it is rational, that it believes it is in the center of the civilized world, and that it wants to stay at the center of the civilized world. What does it do? It stays right there.*

Jiný hlas: Vezmu si například tuto sklenici. Předpokládám o ní, že je racionální, že se teď právě nalézá v mém středu, že sama o sobě si myslí, že se nalézá ve středu civilizovaného světa a že tam chce zůstat. To je důvod, proč se nehýbe.

Jiný hlas: *So I've predicted its behavior from the strategy. But if this is an intentional system, then anything is. So I've got to have some way of ruling out the glass.*

Jiný hlas: Předpokládal jsem o ní, že je *intencionální* systém, a tato strategie funguje. Je tedy zřejmé, že

tato strategie může fungovat kdekoliv.

Jiný hlas: *There are several reasons. First, notice that I don't get any extra predictive power from the intentional stance. I can only predict from the stance what I could already predict from the physical stance.*

Jiný hlas: Předpokládejme, že nemáme žádné speciální důvody nebo podklady pro to, abychom předvíдали její pozici v prostoru kromě těch fyzikálních.

Jiný hlas: *But more important, there are obviously many, infinitely many different beliefs and desires I can attribute to the glass with the same result. There isn't one or even two sets that work well, many sets work well.*

Jiný hlas: Je tady samozřejmě mnoho dalších důvodů nebo intencí, které můžu připisovat té sklenici, a zrovna tak mé předvídaní bude pravdivé, ta strategie bude fungovat. Není tady jedna nebo dvě možnosti, těch možností je skutečně mnoho.

Jiný hlas: *In the cases where one gets access to predictive power that one didn't already have, like the chess playing computer, one may think that isn't a fact about the object, but a fact about us, about our limitations, our epistemological limitations.*

Jiný hlas: V případě, že oprávněně přikládáme intencionální strategii na objekty, jako se to ukázalo ve velmi výhodném případě počítače hrajícího šachy, námitka zní, že to o té věci samotné neříká nic. Mluví to pouze o našich intencích a schopnostech. Ta strategie vypovídá o nás, co připisujeme tomu objektu, nikoliv o objektu samotném.

Jiný hlas: *Consider a simple thermostat for controlling the temperature in a room by turning the boiler on and off.*

Jiný hlas: Například jednoduchý termostat, který v místnosti reguluje teplotu tím, že zapíná a vypíná bojler.

Jiný hlas: *A good engineer or physicist can understand that thermostat from the physical or design stance. But for most people, it's much more convenient to understand the thermostat this way: I tell it how warm I want the room, and when the room feels colder than that to the thermostat, it turns the heat on.*

Jiný hlas: Pokud by se fyzik nebo přírodovědec díval na termostat, dokáže velmi dobře vysvětlit jeho funkci buď z hlediska *physical stance* (fyzikální strategie) anebo *design stance* (designové rozvrhovanosti). Řekne nám to o té věci mnohem víc, ale většina lidí se k termostatu vztahuje právě z hlediska *intentional stance* (intencionální strategie). Uvažuje tak, že řekl termostatu, jak chce, aby tady bylo teplo, a když termostat cítí, že místnost ochlazuje, zařídí to tak, aby tam bylo tepla dost.

Jiný hlas: *So long as it doesn't break, I can treat it as a sort of little rational slave of mine. I tell it what I want, and it wants to do what I tell it to, and it knows how to do what it wants to do.*

Jiný hlas: Do té doby, než se termostat rozbije, ho můžu chápat jako svého malého racionálního otroka, kterému řeknu, co chci, on chce splnit mé přání a ví, jak to udělat.

Jiný hlas: *The power of the intentional strategy can be seen very clearly with the aid of an objection that Robert Nozick raised against my view several years ago.*

Jiný hlas: Sílu intencionální strategie můžeme dobře nahlédnout, pokud vyslovíme námitku, kterou proti mé koncepci před několika lety použil Robert Nozick.

Jiný hlas: *He said, suppose there were beings of much greater intelligence than us, from Mars maybe.*

Jiný hlas: Řekl: předpokládejme, že jsou tady bytosti s mnohem vyšší inteligencí, než jsme my, například z Marsu.

Jiný hlas: *We were to them the way thermostats are to clever engineers.*

Jiný hlas: My jsme pro ně tím, čím jsou termostaty pro chytré inženýry.

Jiný hlas: *They could understand us at the level of atomic particles moving about. They could predict our behavior from the physical stance.*

Jiný hlas: Vidí nás na atomární úrovni, kde je možné předvídat. Vidí nás z toho fyzikálního pohledu, který

v tomto případě funguje.

Jiný hlas: *They could predict the behavior of Wall Street from the physical stance, just a whole lot of atoms.* Dokážou předvídat situaci na burze na Wall Street z toho fyzikálního pohledu a dokážou to velmi dobře. *At the end of the day, they know what the Dow Jones closing average will be, what number will be printed on that tape, but just because they've worked through the physics of it all.* Věděli by, jak bude vypadat burzovní kurz na konci dne, kdy se zavírá, čistě z fyzikálního pohledu by prostě vycházeli. Budou mít dostatečné informace, aby to věděli.

And Nozick's question for me is this: would we be right to say that from their point of view, we really weren't believers at all, any more than the simple thermostat is a believer. Nozickova otázka zněla: je potom v pořádku říct, že z jejich pohledu jsme pouze takoví věřící, jako je věřící ten termostát, že se tak k tomu chováme? *If so, then our standing, our status as believers would be nothing objective, but rather something in the eye of the beholder, something that depended on the intelligence of the beholder or observer.* V tom případě naše víra není nic objektivního, ale to záleží jenom na pohledu, kdo se na nás dívá, z jakého postavení nás vyhlíží, a z toho potom posuzovat, jestli naše víra má nějaký základ, nebo ne. *My reply to Nozick is that these Martians might, for the sake of the example, be able to predict the future of the human race by the physical method. But if they didn't also see us as intentional systems, they would be missing something perfectly objective.* Moje odpověď na tuto námitku byla ta, že pokud by tyto bytosti vyšší inteligence nás byly schopny předvídat naše skutky z té fyzikální strategie, možná by věděly hodně, ale v každém případě, pokud by nás neuvažovaly jako intencionální bytosti, tak by o mnohé přicházely a jejich vědění by se v mnohém mýlilo, protože by opomíjely tohle. *What they would be missing are the patterns in human behavior that can only be described from the intentional stance, using the intentional.* Přehlížely by nebo opomíjely by právě ty charakteristiky chování, které mohou být vysvětleny pouze z hlediska intencionality, pohledu intencionality.

Take a particular case in which the Martians observe a stockbroker deciding to place an order for five hundred shares of General Motors. A stockbroker is a trader in securities, stocks and bonds. This is a man in Wall Street and he's going to buy five hundred shares of General Motors and they're going to try to predict this. Jako konkrétní příklad: třeba Marťané pozorují burzovního makléře, který se rozhodl si koupit pět set akcií General Motors společnosti. *I should pardon myself for bringing this capitalist example here in Prague.* Omlouvám se za tyto kapitalistické příklady. *The Martians predict the exact motions of his fingers as he dials the phone, the exact vibrations of his vocal cords as he gives his order into the phone.* Marťané jsou schopni úplně přesně popsat pohyb prstů, když vytáčí číslo, aby si zajistil tyto akcie, mohou přesně sledovat vibrace hlasivek, které vyslovují ten požadavek o ty akcie. *But if the Martians don't see that indefinitely many different patterns of finger motions and vocal cord vibrations could have been substituted for the ones that actually happened without changing the nature of the act or its effect on the market, then they've missed something.* Pokud si nepovšimnou toho, že zrovna tato kombinace vytočených čísel anebo to, co sděloval potom telefonem, že může být úplně jiné, aniž by se změnila ta fyzikální charakteristika, že je tam ještě cos...

Hejdánek: ...že ta fyzikální charakteristika nemusí být jedna a tatáž, že třeba volá jiné číslo, ale na stejné místo anebo to dělá jinak fyzicky, ale prostě jde o totéž.

Jiný hlas: Pak skutečně o něco přicházejí, co se přehlíží. *Consider the concept of a spark plug in an internal combustion engine. You know a spark plug in an automobile engine. One hasn't understood what a spark plug is unless one realizes that many different kinds of spark plugs can be screwed into that hole and still make the engine work.* Další příklad je zapalovací svíčka do auta. Víme o ní jenom to, že vydává tu jiskru, která je zapotřebí, ale postupně si všimneme toho, že tam můžeme dát různé svíčky namontovat do stejného otvoru, pokud mají správný závit, a funguje to zrovna tak. *Similarly, there are indefinitely many ways of ordering the five hundred shares of General Motors. They fit into the socket without any difference.* Zrovna tak je nespočetně způsobů, jak koupit pět set akcií General Motors, a výsledek bude stejný.

But now I want to push Nozick's example even further to make another point. Ted' bych chtěl mluvit o tom Nozickově příkladu ještě dále, a to abych v té diskuzi dál pokročil. Suppose the Martian gets in a predicting contest with an Earthling. Představme si, že Marťan a pozemšťan se utkají v soutěži o tom, kdo lépe předvídá. This is what they both observe from the Earthling's point of view. The telephone rings in Mrs. Jones's house. Oba pozorují telefon, který zvoní v bytě paní Jonesové. And she says: „Oh hello dear, are you coming home from work early? Within the hour? You're bringing the boss home for dinner? Well, stop on the way home and buy a bottle of wine and drive carefully.“ A ona říká: „Ahoj miláčku, vrátíš se z práce domů brzo, za hodinu a vezmeš si s sebou svého šéfa? Tak v tom případě kup cestou flašku vína a jed' opatrně.“ On the basis of this observation alone, the Earthling predicts that within the hour a large metallic vehicle will roll to a stop in front of the house, two animate objects will get out, one of them holding a paper bag in which there is a bottle in which there is an alcoholic fluid. Na základě tohoto pozorování ten pozemšťan předvídá...

Jiný hlas: Že kovový vehicle, kovový vůz s gumovými koly se během hodiny objeví před domem a tam zastaví. Z něhož vystoupí dvě bytosti, z nichž jedna bude držet v ruce papírový sáček, v němž bude skleněná láhev naplněná alkoholickou tekutinou. The Martian makes the same prediction. But... The Martian makes the same prediction. Marťan udělá stejnou předpověď, ale s tím rozdílem, že... But the Martian has to avail himself of much more information. He has to predict the exact trajectory of the automobile and... Ale potřebuje k tomu mnohem víc informací. Potřebuje znát přesnou dráhu tohoto kovového vozu. He saw the automobile going along on a collision course with another car and he had to predict that the automobile would brake and slow down so they wouldn't hit. He had to predict that the man who went into the wine store would come back out. He had to do millions and millions of physical predictions. To znamená, že ten fyzikální pozorovatel musí předvídat, že když se pohybují dvě auta po silnici a to první přibrzdí, tak přibrzdí i to druhé a nedojde ke karambolu, anebo se to první tomu rychlejšímu vyhne. Když člověk vchází do obchodu, tak že tam koupí flašku a zase se vrátí s tou stejnou. A tak dále a tak dále. Těch informací je nepřeborné množství. Now, to the Martian, the Earthling's prediction looks like magic. He can't see how the Earthling can make those predictions. To znamená, v pohledu Marťana ta předpověď pozemšťana se zdá být jako magie. Nemůže pochopit, jak z tak mála informací dokázal...

--- (1981-03-21 Daniel Clement Dennett (1) [LVH212VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Would make those noises. What he can't see is how come they're true noises.

Jiný hlas: Mohl by předvídat ty zvuky vydávané pod telefonem, ale jak může předvídat, že mají pravdivý význam.

Jiný hlas: Do you know about something called a Ouija board? It's a fortune-telling board with letters of the alphabet and you put your hands on a little thing and it moves around on the board. Do you have those in this country?

Jiný hlas: Znáte někdo desku budoucnosti, kde jsou písmena a kam se položí ty ruce a kam ta ruka šáhne, tak tam to je pravdivý.

Jiný hlas: Suppose you have one of those and it always gave true answers. You might know the physics, but you couldn't figure out why it was right.

Jiný hlas: Předpokládáme, že něco takového známe, a pokud neznáte fyzikální zákony, tak se budete divit, jak to odpovídá správně. Ale opravdu nevím, o co jde.

Jiný hlas: Best explained again what this board is. Well, all right, this is a bit of folklore for you to know about, it's an American traditional object. You can still buy them.

Jiný hlas: Je to americký lidový tradiční objekt, předmět, který si stále můžete koupit.

Jiný hlas: It's a board about this big and it has all the letters of the alphabet and all the numbers printed on it, that's all.

Jiný hlas: Je to deska asi takové velikosti, jak ukazuje, a jsou na tom vytištěna všechna písmena abecedy a všechny číslice, a to je vše.

Jiný hlas: And then there's a piece of, I guess it's plastic, and it's sort of heart-shaped, has a little hole in the middle and it has four little legs that it sort of stands up on.

Jiný hlas: Potom je tam další věc, která je pravděpodobně z umělé hmoty, není si jistý, a má to takovýto tvar srdíčka, ve kterém je díra uprostřed a ještě to má čtyři nohy, na kterých to stojí, to znamená, že to není položené na té desce, ale že to má čtyři nohy.

Jiný hlas: This is how you use it. You face each other and you put the board on your laps. You put this on the board and you both put your fingertips just like this. Here, put your fingertips. And then you just, then you close your eyes and you wait. And after a while it begins to move around on the board. And the hole goes over various letters and it begins to spell out words. And you both say, I'm not doing it, I'm not doing it. And it just keeps, and words begin to appear. And you know, sometimes marvelously they spell out, you ask the *Ouija board* a question and it'll give you an, oh, it also has yes and no written on it.

Jiný hlas: Takhle to spolu s ním teď předváděli, že se to uchopí a zeptají se na nějakou otázku a zavřou oči, soustředí se na to a ono to potom... třeba tam ten vypravěč nebo se dívají prostě, co v té díře, vždycky se v ní objeví nějaké písmeno. Ale přitom každý z nich tvrdí, že on tím nehýbe, že to ten druhý nebo spíš samo a vytváří to slova, kupodivu občas to vytváří smysluplné věci nebo aspoň se zdá smysluplné a odpovídá na otázky.

Jiný hlas: This is a way of dramatizing what the Martian misses. Because when he sees that Earthlings can make these predictions about the future with no information, as far as he can see, or with not enough information, even though he can explain physically how it happens, he's baffled that it gives good answers.

Jiný hlas: Tohle je krajní případ toho, o co by ten případný Marťan přišel, protože opravdu těžko může pochopit, jak někoho může uspokojit takovéto předvídaní budoucnosti, a to, co by o tom viděl fyzikálně, tak to opravdu není žádné vysvětlení.

Jiný hlas: So, even though the Martian knew all the physics there was about our physical world, there would be a feature of it that utterly baffled him because he didn't have the concept of us as intentional systems.

Jiný hlas: Znamená to, že i kdyby měl ten Marťan veškeré potřebné fyzikální informace o našem světě, stále by mnoho věcí nemohl pochopit, protože nás neuvažuje coby *intencionální* bytosti.

Jiný hlas: You may have noticed there's a mistake in my story. How can it be that the Martian cannot recognize Earthlings as intentional systems and yet can engage in a prediction contest with one of them?

Jiný hlas: Možná si všiml, že v té situaci, kterou jsem popisoval, je mezera. Jak se Marťan může pustit do soutěže předvídaní budoucnosti s pozemšťanem, když ho neuvažuje jako *intencionální* bytost? Je v tom rozpor.

Hejdánek: No tak to ten Marťan si k fyzikální informaci má pocit, že to, co tady děláme, když předvídáme v takovém smysluplném [nesrozumitelné], že to je magie, a že z těch fyzikálních informací to nelze vyvodit.

Jiný hlas: Pro nás to nelze, poněvadž my nemáme, my jich máme strašně málo.

Hejdánek: Jistě, my nemáme informace, ale protože se chápeme jako *intencionální* struktury, tak si to tak vyvozujeme. On má spoustu informací, ale tohle mu chybí.

Jiný hlas: If *Ouija boards* worked, and if physicists were in the position of saying, I know everything about the physics of this phenomenon but I can't explain why it gives right answers, then we would say, we might think, well, it's magic, real magic. That's not what we say in this case, because we understand the concept of an intentional system. We see why it works, we can say why it works, because we are rational.

Jiný hlas: Pokud na tuhle desku, o které byla řeč, se dívá fyzik a říká, vím o tom vše, co je o tom možno fyzikálně vědět, a stále mi funkce toho uniká, připadá mi to jako magie. Pokud se na to díváš fyzikálně, tak opravdu to nemůžeme označit jinak než jako magii, ale právě protože máme *intencionální* pohled na věc, tak víme, že to je racionální.

Jiný hlas: You may have noticed there's a mistake in my story. How can it be that the Martian cannot

recognize Earthlings as intentional systems and yet can engage in a prediction contest with one of them?
Jiný hlas: Možná si všiml, že v té situaci, kterou jsem popisoval, je mezera. Jak se Marťan může pustit do soutěže předvídání budoucnosti s pozemšťanem, když ho neuvažuje jako *intencionální* bytost? Je v tom rozpor.

Jiný hlas: He has to suppose that the Earthling wants to win, believes what he says, wants to say what he believes in order even to undertake to contest, to get in the contest with him.

Jiný hlas: To znamená, ten Marťan musí o tom pozemšťanovi předpokládat, že pozemšťan chce vyhrát, že věří tomu, co říká, že se nedokáže vyhnout... už jen z toho samotného faktu, že se této soutěže ten pozemšťan chce účastnit, tak o tom musí vyvodit, a tudíž by ho měl chápat jako *intencionální* bytost.

Jiný hlas: I suppose we could save the story by saying that the Earthling dressed up like a Martian and learned how to speak Martian, and that's how he fooled the Martian.

Jiný hlas: Ale řekněme, že se to mohlo udát, protože ten pozemšťan se maskoval, přemaskoval a naučil se marťansky.

Jiný hlas: This would bring out the important fact that the *intentional stance*, the *intentional stance* towards other intelligent beings is unavoidable if you are going to communicate or compete.

To staví do popředí důležitou otázku, že pokud chcete být v kontaktu s druhou inteligentní bytostí, ať už s ní chcete komunikovat, anebo soutěžit, tak ji musíte, ji musíte pojímat jako *intencionální* objekt.

So, in two ways our status as believers is objective in terms of the *intentional stance*. First, if the Martian doesn't see it, he misses something, and second, any intelligent creature must use the *intentional stance* with regard to himself at least, himself or herself, and any other intelligent creatures that it sees.

To znamená, že jsou zde dva důvody, jestliže o nás objektivně může být řečeno, že jsme bytostí věřící v *cosi*. A odpověď je z onoho důvodu: zaprvé jsme viděli, že pokud tou cizorodou bytostí, jako je ten Marťan, nejsme takto pojímáni, tak skutečně o *cosi* přichází, o *cosi* podstatného. A zrovna tak, pokud se vztahujeme, pokud chceme být v kontaktu s druhými bytostmi, ať už v kontaktu komunikace, anebo soupeření, tak je musíme vnímat jako *intencionální* bytosti, jinak ten styk není možný.

Hejdánek: A dokonce i k sobě samotnému jakožto racionální bytosti je nutná *intencionální stance*.

Jiný hlas: It's important to recognize that while this, these patterns are objective, they really are there, it is also important to recognize the incompleteness and imperfections in the patterns.

Měli bychom si být zároveň vědomi, že ty struktury jsou objektivní, zároveň bysme si měli být vědomi toho, že jsou nedokonalé a neúplné, tuto jejich nedokonalost bysme stále měli mít na mysli.

The objective fact is that the *intentional strategy* works as well as it does, which is not perfectly.

Objektivní fakt tedy je, že *intencionální strategie* funguje tak, jak to dělá, to znamená nikoliv dokonale.

No one is perfectly rational, perfectly forgetful, all-observant.

Nikdo není dokonale racionální, nikdo není nezapomnětlivý, nikdo není pozorovatelem všeho.

This leads inevitably to circumstances beyond the power of the *intentional strategy* to describe.

To vede nevyhnutelně k situaci, která přesahuje možnosti *intencionální strategie*.

This is analogous to a similar problem that arises for *design strategy* descriptions.

Je to velmi analogické k problémům, které jsme měli vůči rozvrhové, *designové strategii*, když jsme ji přiblížili.

Two examples. Electrical engineers have a standard way of drawing the symbols for the wiring diagram of an amplifier or a radio or an oscillator. They have schematic diagrams, you know what I mean.

Dva příklady. Inženýři elektrotechniky mají standardní způsob, jak kreslí schéma zapojení elektrické pomocí zavedených symbolů. Mají schematické diagramy, víte, co myslím.

This system of design description is very powerful, but you can't draw the wiring diagram of a partly melted amplifier.

Samozřejmě, že toto symbolické schéma zapojení má velké možnosti a mnoho popisuje, ale nemůžete jím popsat zesilovač, například zesilovač, který částečně shořel.

And in computers, programming languages are incapable of describing correctly the state of a

malfunctioning computer.

A zrovna tak v počítačích, programovací jazyky nejsou schopny popsat stav rozbitého počítače.

Similarly, whenever any one of us, as we often do, falls victim to even the smallest bit of irrationality, the *intentional strategy* runs into a description problem.

Zrovna tak u nás, kdykoliv někdo z nás, jako se to často stává, se stane obětí i té nejmenší trošky iracionality, tak *intencionální strategie* naráží na problém popisu.

Anytime any of us is a little bit irrational.

Zrovna tak u nás, kdy jsme poněkud, každý trošku iracionální.

The *intentional* system of description has a problem.

V tom případě *intencionální* systém popisů je problematický.

And precisely because the *intentional strategy* presupposes the rationality of the subject.

A právě proto, že tato *intencionální strategie* předpokládá racionalitu toho pozorovaného objektu.

I'll close with an example of this that I actually was to begin the paper with. This is a true story.

Chtěl bych se v závěru dotknout příběhu, kterým normálně svou přednášku otevírám, je to pravdivý příběh.

A friend of mine who's a professor of biology got a phone call in his office one day.

Jeden můj přítel, biolog, obdržel jednou telefon ve své kanceláři.

The citizen on the other end of the line said: "Are you a biologist? I'd like you to settle a bet that I'm having with my friend."

Ten občan na druhé straně se ozval: „Jste biolog? Chtěl bych po vás, abyste rozhodl sázku, kterou mám se svým kamarádem.“

"What's the question?" my friend asked.

„Jaká je otázka?“ zeptal se ten biolog.

The man said: "Are rabbits birds?"

Ten člověk se zeptal: „Jsou zajíci ptáci?“

And the biologist said: "Are rabbits birds? No!" And the man said: "Oh, damn!" and hung up.

Biolog se velmi podivil: „Zajíci ptáci? Ne!“ A ten muž řekl: „Do prdele,“ a zavěsil.

Jiný hlas: Tak ten biolog...

Hejdánek: Ten říkal „krucifix“ a zavěsil.

Jiný hlas: *Could anybody actually believe that rabbits are birds?*

Jiný hlas: Může skutečně někdo věřit, že králíci jsou ptáci?

Jiný hlas: *Anybody who fell that far short of rationality or common sense or just common knowledge...*

Jiný hlas: Kdokoliv, kdo má alespoň trochu racionality nebo trochu smyslu pro *common sense* nebo pro obecné povědomí...

Jiný hlas: *The point I want to make is that the normal conditions for belief require rationality, and that in turn requires that most of your beliefs are true.*

Jiný hlas: To znamená, na normální úrovni věřit má racionalita ten dopad, že většina vašich domněnek, vaší víry, odpovídá skutečnosti.

Jiný hlas: *After all, if the person thinks the word 'rabbit' means 'automobile', then he doesn't even... that his belief isn't that rabbits are birds. I mean, he's so far gone that he can't even be said to believe it.*

Jiný hlas: V případě, že člověk slovu „králík“ říká automobil, tak je tak daleko od skutečnosti, že je těžké mluvit o tom, že tomu věří, že je tak daleko od toho popisu.

Jiný hlas: *Some misinformation, some ignorance is so drastic as to threaten our capacity to attribute belief at all.*

Jiný hlas: Ta dezinformace, ta neznalost je tak základního charakteru, že mu nemůžeme vůbec připsat žádnou inteligenci, že ho nemůžeme pojímat jako racionální bytost.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Jiný hlas: *In such cases we cast about for other interpretations. We do everything we can to find some*

interpretation which will save the person's rationality. But if the person is really irrational, even just a little bit, then there will be no saving interpretation. So any interpretation that remains is essentially problematic and unsatisfactory.

Jiný hlas: To znamená, v tom případě budeme hledat jiné interpretace a budeme hledat takovou interpretaci, která by zachránila racionalitu toho člověka. Ale pokud ta osoba je skutečně iracionální, alespoň trochu, tak potom už těžko nalezneme interpretaci, která by obhájila jeho racionalitu, a jakákoliv interpretace bude problematická a neuspokojivá.

Jiný hlas: *I think that's a good place to stop, don't you think?*

Jiný hlas: Domnívám se, že to je vhodná chvíle, kdy můžeme zastavit a pokračovat v diskuzi.

Jiný hlas: *Really? Oh well, I've got a lot more, but I've maybe got enough. All right, we shall make a little pause, break... a break, and thereafter we begin the discussion.*

I've described three levels of explanation: physical, design level, and the intentional level. And we haven't seen how it's possible to come from, say, the physical level to the intentional level. Your example of the person from Mars, he knows everything on this physical level, and how he is able to describe and make predictions in typical intentional situations... how it's possible to be successful in this competition at all. We cannot imagine this model person at all.

Do you want to say what you just said to them too?

Jiný hlas: Já jsem říkal v podstatě tohle, že teda máme ty tři úrovně vysvětlování: fyzickou, tu designovou a tu intencionální. Naváděl ten příklad s Marťanem, kde teda ta osoba, která je vybavená dokonalými znalostmi na té fyzické úrovni, je schopná predikce v situaci, která je v podstatě intencionální situací, jako když nějaká ta paní telefonuje nějakému pánovi. A že nám vlastně není jasný ten přechod z té fyzické úrovně k té intencionální a jak vůbec je možné teda i s dokonalými znalostmi z oblasti fyziky uspět v této soutěži, která se týká intencionálního chování. Že si tu osobu typu Marťana nedovodu představit vůbec.

Jiný hlas: *I think you can see how you move from level to level if you look first at the design level. Suppose we come across some thing, some gadget... it might be this, but we just find it on the ground somewhere. The thing's physics is manifest to us, but its design is not. We must make hypotheses about what its design is based on our understanding of how the physics works, how the parts fit together. But also we have to find and assign a purpose in order to understand it at the design level.*

Jiný hlas: Ten přechod mezi těmi jednotlivými úrovněmi nejlépe vysvětlíme tak, že začneme od té designové strategie, od té úrovně strategie. Jako příklad si vezmeme dejme tomu tento objekt, ten mikrofon. Pokud tomu mikrofonu chceme porozumět na té rozborové úrovni, tak nejdříve musíme pochopit ty fyzikální věci toho, na základě jakých fyzikálních principů byl mikrofon zkonstruován, ale i s jakým účelem byl zkonstruován, k čemu má sloužit, k čemu byl navržen.

Jiný hlas: *And what the system's design is can be in certain regards utterly indeterminate to us. For instance, it's possible for an object that we might discover... we study it and we decide, „Well, it would be a very good can opener.“ And then we think about it a bit more and we say, „Well, it would also be a very good olive pitter.“ Now which is it? Is it a can opener or an olive pitter, or is it both? And it might be that there was simply nothing in the physical description of the thing that would settle that question. We would have two or three or more rival design descriptions of this single object.*

Jiný hlas: Jako příklad vezmeme tento mikrofon. Já vím, že to může být buď a nebo, jako nějaký can opener nebo nějaký... *Could you once again... the examples of design description? Can opener...*

Jiný hlas: *Well, to say something... this is an alarm clock, this is a typewriter, this is an amplifier or a microphone, where one understands that certain relationships between the parts and the activities of them are designed to happen that way. Others are not.*

Jiný hlas: *That is, it is – here's a pen. It is not part of its design that it should reflect light in a certain way. Who cares how it reflects light? It does. It has many physical properties which aren't... which are irrelevant to its design properties.*

Jiný hlas: Kromě toho, že jsou objekty, o kterých můžeme říct, bylo to zkonstruováno jako mikrofon,

zesilovač, magnetofon a podobně, kde tomu označení jasně připisujeme ten účel, se kterým to bylo zkonstruováno, tak dejme tomu máme objekty, kde tomu můžeme připisovat mnoho různých záměrů, se kterými to bylo zkonstruováno, jako například tužka, o které jsi teď hovořil.

Hejdánek: To je zajímavé, teda že ta tužka má spoustu vlastností, které jsou pro tu designovou strukturu irelevantní. Ona odráží slunce, nebo já nevím, je černá třeba, nebo dokonce že je z vrbového dřeva. A za tím cílem nebyla vyrobena. Jo, píše hlavně, abych řekl takovou tu vlastnost, která určuje právě ten její design.

Jiný hlas: *Relative to any design description, some things are design and some things are, as it were, noise, some things are just... just the way they are.*

Jiný hlas: Takže na rozdíl od věcí, které byly navrženy za konkrétním účelem, aby sloužily tomu nebo tomu, pak jsou objekty, kde to nemůžeme tak přesně určit. On zase říká, že jsou vlastnosti, které jsou jako podstatné a které jsou jako noise, jako šum.

Hejdánek: Šum, no.

Jiný hlas: *The term 'noise' is from information theory. There's signal, part of what you hear is signal and part is noise.*

Jiný hlas: Ten pojem je z informační teorie, kde jsou signály a šum.

Hejdánek: No.

Jiný hlas: *Now, this for instance affects biologists who have to ask themselves: What is this organ or this tissue in this animal for? What is its design, really? To take a trivial case, is a heart for making heart noises or for pumping blood? It does both. But one of them we say it's not, as it were, designed to do, it just happens to do that in the course of doing what it's designed to do.*

Jiný hlas: To se týká biologie. Srdce je tady proto, aby jako bouchalo nebo klepalo, nebo proto, aby pumpovalo krev? Ta podstatná vlastnost toho orgánu, ta designová, která ho určuje, je to, že pumpuje, a ne že bouchá.

Hejdánek: Že tluč.

Jiný hlas: *Aristotle said, they say, Aristotle is claimed to have said that the brain was an organ for cooling the blood. Well, it does cool the blood, but he was wrong to say that that's what it was for.*

Jiný hlas: Uvádí ten příklad, že mozek je proto, aby ochlazoval krev. Aristoteles sice má pravdu v tom, že mozek ochlazuje krev, ale to není kvůli ochlazování krve, to není jeho funkce.

Jiný hlas: *So even settling on the design of something requires you to make hypotheses about, for instance, the evolutionary history of the object in question, or the organism or the organ in question.*

Jiný hlas: Čili tím, že se vyhledávají ty účely nebo to, proč ty orgány jsou, tak k tomu musíme... *I didn't understand well the connection between evolutionary theory and this telos of organs. Can you say it again?*

Jiný hlas: *The telos, fine, that's just the word... In order to be... to support a claim about the telos, if you will, of an organ, you must ultimately appeal to evolutionary hypotheses.*

Jiný hlas: Čili abychom mohli podpořit ty teze, co se týče toho smyslu těch orgánů, tak zároveň k tomu musíme rozvíjet jakousi evoluční teorii.

Jiný hlas: *And I dwell on this because the same principle has a slightly different application when we go to the intentional stance.*

Jiný hlas: A on na to klade důraz, protože stejný princip bude platit tam, když přijdeme na tu intencionální úroveň.

Jiný hlas: *The intentional stance is even more abstract than the design stance because all it says is: I don't know what the design is, but whatever it is, it's optimal, it's excellent.*

Jiný hlas: Čili to intencionální stanovisko je ještě abstraktnější a říká, že i když třeba vůbec nevím, k čemu ten účel je, tak je excelentní.

Hejdánek: Výborné.

Jiný hlas: *'Optimal' would be a good word.*

Jiný hlas: Že je tak, jak má být.

Jiný hlas: *For instance, the chess-playing computer. You don't know the physics and you don't know the program. All you know is that it's for playing chess. So you say: I don't know what the design is, I will simply assume that the design, whatever it is, is optimal.*

Jiný hlas: Příklad toho počítače, co hraje šachy. Neznáme hardware toho počítače, fyzické zařízení, neznáme program, jakým ty šachy hraje, a jediné, co víme, že hraje bezvadně, že hraje proti nám šachy. Čili to je ta intencionální úroveň nebo tento třetí přístup.

Jiný hlas: *That assumption of optimality is the counterpart to the assumption for us of rationality.*

Jiný hlas: *Assumption of what?*

Jiný hlas: *Optimality.*

Jiný hlas: Předpoklad optimálnosti, nebo toho, že je to nejlepší, je totéž jako na lidské úrovni předpoklad racionality.

Jiný hlas: *So, but in order to have a useful assumption of rationality, the Martian must have a wealth of hypotheses, many, many hypotheses, about what the needs of the creature are and hence what its goals are. Shall I try to say that in a different way?*

Jiný hlas: *Say it again.*

Jiný hlas: *In order to get a useful assumption of rationality, the Martian must make hypotheses about the needs of the objects he's discussing.*

Jiný hlas: To znamená, aby bylo možno učinit předpoklad racionality, tak ten Martťan musí učinit nějakou hypotézu o cílech a potřebách té bytosti.

Jiný hlas: *We can see the Martian's problem by turning the issue around. Suppose we go to another planet and find strange things moving around.*

Jiný hlas: Ten martťanský problém můžeme nahlédnout tak, když tu situaci otočíme, že my jedeme na cizí planetu a vidíme tam spoustu divných věcí.

Jiný hlas: *We want to know how to predict their behavior. If we can get some information about what they need in their environment and what their capacities for action are...*

Jiný hlas: Abychom mohli predikovat chování, budeme muset vědět nějaké informace o jejich potřebách, o prostředí a co ještě jsi říkal? o silách a o všem tom, s čím se tam hýbe.

Jiný hlas: *Then we can begin to use the intentional stance very simply. We simply say: since this object, these objects must be the product of an evolutionary history, I will simply assume that they are optimally designed for their needs and capacities.*

Jiný hlas: Čili my můžeme ten *intentional stance* začít brát velmi jednoduše, protože můžeme říci z hlediska té evoluční historie, že ty organismy nebo ty stvoření jsou udělány jako optimálně, optimalizovaně.

Jiný hlas: *So if the Martian wants to treat us as intentional systems, he can do it via this sort of biological route of first characterizing, discovering things about our needs and then making, building his rationality assumption around his understanding of what—that's a complicated sentence—what would be the optimal operation of such a system.*

Jiný hlas: Takže ten Martťan může udělat nějaký takový závěr o naší racionalitě, že vyjde z těch biologických vlastností a potřeb a z těch cílů a z této úrovně naučí ten předpoklad, že jaké utváření je optimální pro bytosti, které jsou takto utvářeny. Jo, nebo... jo, asi tak nějak.

Jiný hlas: *Simple applications of this are unproblematic and uncontroversial. You don't get creatures with good eyes, good distance receptors that don't have the capacity for locomotion. Why? Because what good would the eyes do them if they couldn't, didn't have the legs to take advantage of what they could learn about what was at the distance? If they're like clams, they just sit there in the mud, eyes won't help them. Similarly, they're not going to get good powers of locomotion without having the eyes to control. And these are notes—those are simply reflections on optimality.*

Jiný hlas: Tyto věci jsou vcelku neproblematické. Taková stvoření, která mají oči vzdělané, tak zároveň

mají schopnost vlastního pohybu. A můžeme si to vysvětlit dvěma způsoby. Zaprvé, k čemu by jim byly oči vzdělané, kdyby neměli schopnost pohybu, že by to bylo jako ta [nesrozumitelné], nebo naopak by ta schopnost pohybu potřebovala ty oči, aby se mohla dobře pohybovat. Ať už se na to dívám odtud, nebo odtud, tak se z této koncepce vychází od té optimality v podstatě.

Jiný hlas: *If you want to see a much less obvious example coming out of artificial intelligence, Herbert Simon pointed out a number of years ago that human rationality cannot be just deductive rationality of the sort that the logicians study.*

Jiný hlas: A je tu ještě jeden daleko méně zřejmý příklad z umělé inteligence. Herbert Simon už před mnoha lety upozornil na to, že lidská racionalita nemůže být pouhou deduktivní racionalitou tak, jak by ji rádi studovali logici.

Jiný hlas: *Why? Because human beings must make many decisions under time pressure. They must act fast. It's—to put it crudely—it's rational to jump to conclusions. It's rational to be a little bit irrational from the logician's standpoint and jump without full use of the logic we have at our disposal.*

Jiný hlas: Z toho důvodu, že lidské bytosti musí udělat mnoho rozhodnutí v časové tísní, že musejí reagovat velmi rychle. Abych to řekl přímo, je racionální skočit do těch řešení, je racionální být trochu iracionální a jednat v podstatě skokem bez plného využití logiky, kterou máme k dispozici.

Jiný hlas: *Simon then took this insight and developed it into a very elegant theory of decision under time and resources pressure called satisficing.*

Jiný hlas: A ten Simon potom tento nález rozpracoval do velmi elegantní teorie, kterou nazval rozhodnutí v časové tísní.

Hejdánek: *Satisficing?*

Jiný hlas: *Satisficing. He makes up a word, this is not... Satisficing. Yes. It's like satisfactory. It's putting two words together: suffice and satisfactory. What it is, is settling for less than the best because you found it and time is fleeting.*

Jiný hlas: Nazval tu teorii *Satisficing*. *Satisficing*. Uspokojování v čase... [nesrozumitelné] v čase... no... [smích].

Jiný hlas: *Then this—that principle gets applied all over in designing, for instance, designing artificial intelligences.*

Jiný hlas: A tento princip se potom užije všude, kde se navrhuje umělá inteligence.

Hejdánek: *Well I should like to pose two questions. The first one is short and simple, but for the second one I'm afraid I shall need more time to explain it. The first one... The use of the word 'faith' is rather unusual in our language, if we translate it quite verbally. I don't know and I should like very much to know more about the etymological sources or background of this word in English and especially about the mode or the way on which this term became so general and so generally used and so frequent in our language. Faith. Yes. In most of the European languages the word...*

Jiný hlas: was... the word chosen for translation of *pístis* was a very unusual, a very unusual word and it was used only for translation of this... it's connected with the Christian tradition. And in the use in your lecture, but not only in your lecture, but generally in many books, especially of the analytical tradition, but also other concepts, the word is generally deprived of this connection with this historical background. I don't know if there is some question. Perhaps it will be better to stay here.

Hejdánek: Well, do you mean *belief*?

Jiný hlas: Yes.

Hejdánek: I mean, I don't think I used the word *faith*, I think I used the word *belief* throughout.

Jiný hlas: There is a very profound distinction...

--- (1981-03-21 Daniel Clement Dennett (2) [LVH213VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...test this in epistemology. I am not a scholar of that. There is...

Hejdánek: ...it's some in some connection with the second question. You used the word in such a sense that it is connected with prediction. You see, if we have to understand faith of a system or of a person, it

is the question of a prediction of its behavior. Well, to predict the behavior is possible only if we [nesrozumitelné] *conclude, infer, assume, infer*. If we infer from something which is given to something else which is not given, from something which is present or past to something which should be, which should become, which is in the future, belongs to the future. Well, then the *belief* is something which is given in the past. It's something which determines the activities.

It was only a question which was connected to this thing which is unclear for me, which I asked in the first question. If it is not possible that a faith – if it is always something intentional, then is it necessary that the object of its intention – and every intention has its object, as *Brentano*...

Jiný hlas: Yes, but that's one has to unpack that claim very carefully.

Hejdánek: My question was if it is not possible that a faith – that a *belief* could not be intentionally oriented to something which is not given, which is not object in the ontological sense, which is only object in an intentional object, not something which is given, which is in German *Gegenstand*. Well, it was only – if such a *belief* could exist, then it would represent a relation of a being, of a system, a person to something which is not.

Jiný hlas: Já jsem měl dvě otázky. Jednak, jak etymologicky a obsahově je na tom toto slovo *belief*? Prostě že u nás, když to překládáme, tak to má takové konotace, které nám trošičku ruší ten smysl toho, o čem se povídá. Že tedy ve většině evropských řečí dostávalo to slovo *pistis*, to příslušné slovo, které mělo přeložit řecké *pistis*, takový ten význam pořádný až teprve s křesťanskou tradicí a že původně to bylo takové okrajové slovo. A že bych rád věděl, jestli *belief* tuhle historickou – tohle historické pozadí má nebo nemá, jestli se to stalo takovým tím běžným slovem v úplně jiných souvislostech, nějak dodatečně, nebo jestli... Zkrátka jaký je vztah mezi *belief* a *faith*.

Jedna věc a to zůstalo teda otevřené. A v souvislosti s tím já jsem pak chtěl klást tu druhou otázku, ovšem musel jsem ji položit i bez toho, poněvadž odpověď neznáme. Jestliže to intencionální chování, ne, jestliže víra v tom smyslu *belief* je chápána jako intencionální zaměření, intencionální chování, tak jestliže my se pokoušíme o předvídání chování nějakého systému nebo eventuálně lidské bytosti, osoby, na základě pochopení té intencionality víry, to věření nebo... Takže vlastně to všechno je založeno na předpokladu nevysloveném, že víra je něco daného, co určuje třeba lidské chování nebo chování nějakého toho systému. Čili je to něco daného, to jest z minulého, z čeho my usuzujeme na něco, co teprve má nastat.

No ale já jsem chtěl právě v souvislosti s tou první otázkou, a tam tedy tím pádem tahle otázka trošičku pozbývá platnosti, položit otázku, jestli náhodou intencionální předmět té víry nemůže být něco, co není dáno. Což by pak znamenalo, že předvídat na základě dané víry, která je vztahem k něčemu nedanému, není možné. Nebo je možné jenom nějak okrajově, periferně, že něco mohu vyloučit a jenom se odhadovat. Ale v zásadě to nemůžu chápat jako něco, co určuje, poněvadž to určující je orientováno na něco, co neurčuje v tom smyslu determinace. No a to byla v podstatě ta otázka, jo, dost zaobalená, no tak.

Jiný hlas: If you're, a point I thought you were making about the possible non-existence, as it were, of an *intentional object*, I think has been misunderstood. Tell me if this following sort of case captures a bit of the problem you're concerned with.

I take a coin from my pocket, I look at it, I put it in my desk drawer, I close the desk. I have a belief about that coin. That coin is the object of my belief. Somebody comes along when I'm not around, opens my desk drawer, takes that coin out, puts another coin in. Just like it, different coin though. Closes the door. Now, somebody... suppose it occurs to me, somebody says: „Have you got a coin?“ And I say: „Yeah, there's one right there in the drawer.“ Am I expressing a belief about that coin? Or are we supposing that no, the coin that I have a belief about is who knows where, it's not in my desk drawer? Because notice the coin in my desk drawer now is one I've had no *causal commerce* with at all. It's a bit like looking into the future. It happens to be in the right place in the world for my head, as it were, or for my beliefs, but not in virtue of anything but an accident really.

Now, I think cases like this are very important to get clear about what one means about the object of a belief. There are three possibilities with regard to this case, at least.

Jiný hlas: On mluvil o tom příkladu, o té otázce s ontologickým objektem té neexistující víry, objekt víry, neexistující objekt víry. A aby se věci víc objasnily, tak mluvil o tom případě: někdo má jako objekt své víry minci, kterou si dal do šuplíku a na tu se upíná. Domnívá se třeba, že ji má pořád v tom šuplíku, nebo to je jedno, prostě v šuplíku. Zatímco pryč, tak někdo přijde, minci vezme a dá tam jinou minci, která vypadá úplně stejně.

Je otázka, co tedy je ten objekt té domněnky, té víry. A jak tedy vlastně té osobě, když se někdo zeptá, tak: „O čem si tedy domníváš, můžeš mi tu věc ukázat?“ A on ukáže na tu minci, která už je vlastně jiná, která je sice tou, která je v tom jeho vědomí. Tvrdí, že to je stejný případ, když mluvíme o budoucnosti. Pokud se snažíme předvídat budoucnost, jedná se vždy jenom o to z hlediska našeho pohledu, jestli ta věc bude na tom místě, aniž by to mělo nějaké jiné zdůvodnění, než že tam náhodou bude.

Jiný hlas: The three possible ways of describing this case are: I can only have as the object of my belief an object, a *Gegenstand*, a thing in the world with which I've had some commerce, I've seen it, I've held it, I've been...

Jiný hlas: To znamená první možnost: objektem mé domněnky, mé víry může být nějaký konkrétní předmět, fyzický předmět, s kterým jsem se setkal, na který jsem si mohl sáhnout a mohl jsem si ho zdokumentovat, takhle to řeknu.

Jiný hlas: Another view is that no, if something about the nature of my psychological state happens to pick out some individual thing in the world independently of my ever having had any commerce with it, then that thing is the object of my belief. As it were, the second coin.

Jiný hlas: Druhá povaha je, že díky povaze mého psychického rozpoložení jsem si vybral nějaký předmět, aniž jsem s ním musel přijít do fyzického kontaktu nebo abych ho nějak zblízka poznal. A dejme tomu, že to je ta mince, která už je jiná, v tom šuplíku.

Jiný hlas: The third possibility is that we not suppose that things in the world, objects in that sense, are ever properly speaking the right object to be the object of the belief, and that for all beliefs, not just these peculiar ones, we understand the notion of an *intentional object* in a neutral way, so that... The *intentional object* of my belief that my watch is here is not the watch...

Jiný hlas: Třetí možnost pohledu je ta, že ať se jedná o jakékoli domněnky, jakékoli víry, tak že ten objekt není fyzikálním předmětem našeho světa, že to je skutečně pouze ten *intencionální objekt*. A pokud to potom konkretizujeme a mluvíme o tom, že objektem mých domněnek a mé víry jsou hodinky, tak musíme říct: objekt jsou hodinky, ale nemůžeme mluvit o těchto hodinkách jako o mé víře, o mé domněnce. Pouze objekt víry hodinky – tak to dohromady potom je správné o tom mluvit. To znamená *intencionální objekt*, který má sice korelát v těch fyzických předmětech, ale není tím fyzickým předmětem.

Jiný hlas: It would help me if I knew just what your verdict, simple verdict about that case is. When I, after the coins have been switched, and I still believe that a certain coin is in my desk, or that there is a coin in my desk. I have those beliefs that I have, which I might describe, might express in different words. What would you say? That some of those beliefs are about the first coin, some of those beliefs are about the second coin? What is the *intentional object* of the beliefs in these cases?

Hejdánek: Perhaps the *intentional objects* have also some central meaning or some basic importance and some peripheral importance. In this case, it doesn't matter if the two coins were changed, because the *intentional object* of my belief is not exactly precisely the one coin, but a coin about which I know it is there and it is really there.

Jiný hlas: V podstatě jde o to, jestli se to přeloží, ani tu Hejdánkovu. Otázka v podstatě byla, když došlo k té záměně a teď jsou tam ty dvě mince v tom stole, tak co se míní tím *intentional object*, jestli ta první nebo ta druhá mince. Hejdánek už na to odpověděl, ještě než přeložím to svoje. U těch *intentional objects*, jak už jsme to slyšeli v přednáškách, jsou nějaké centrální vlastnosti a okrajové vlastnosti. Jestliže

věřím, že mám v šuplíku pětikorunu, tak se upínám *intencionálně* nikoliv na tu přesně určitou jednu pětikorunu, kterou jsem tam dal, nýbrž na to, že tam mám nějakou pětikorunu. Celkem nedávám na to pozor, čili tam tím *intencionálním* objektem není ta přesně jedna pětikoruna, nýbrž pětikoruna vůbec. Pak to platí.

Jiný hlas: *I have one objection to it because I think it's useless and has no meaning to speak about intentional objects only in certain intentional acts. And I ask which intentional act have you on your mind if you pose your question like that? If I perhaps if I will see the coin, so in my seeing, in my intention to see something, the intentional object will be the seen object. But if I will think that this object is the coin that was here before before you made your change, perhaps the act of fulfillment of this act of perception will be wrong. I will think that this coin is the coin that here it was before but it will be wrong. But intentional object has its meaning only in a certain intentional act. And in act of seeing I think it's not possible to ask if you mean first or the second coin, you see one coin and you can have various meanings about this coin.*

Jiný hlas: Moje námitka byla asi taková, že je vážné se bavit o identitě nějakého *intencionálního* objektu, pokud neurčíme ten *intencionální* akt, v němž se ten předmět stává tím předmětem. To znamená, když budu vidět nějakou minci, tak tam prostě existuje vnímání, vidění mince a vnímaný předmět, který je objektem toho vidění. V tomto smyslu v rámci aktu vnímání nelze hovořit o tom, zda vnímám jednu nebo druhou minci. Jiný akt asi bude, pokud se budu domnívat, že ta mince, kterou právě vidím, je mince, kterou jsem tam položil, pokud mezitím někdo tu minci vyměnil. Máme tady různé *intencionální* akty spletené dohromady a proto ta situace není jasná, proto se mi zdá být v tomto případě docela vážné se bavit o záměně *intencionálních* objektů. Je to v podstatě moje námitka, že byste to měl upřesnit, v jakém smyslu a v rámci jakého aktu o *intencionálním* objektu zde mluvíme.

Jiný hlas: *But what I want to know then is how can or can an intentional object even given an act switch in a way which is entirely external to the believer? Thus you put coin A in the drawer, somebody comes along and steals coin A and the drawer is empty for a while. Now if at that point we won't talk about perception because perception helps in a certain way although there are hallucinations, but let's suppose that you recall in your own mind for some reason that there is a coin in your drawer which you remember putting there. But of course there isn't any coin in there anymore. Now here we're inclined to say I think, nevertheless wherever that coin is, that's what you're now recalling. That coin is the object of your intentional act of recall. But now suppose that they did somebody did put a coin in there to replace the first coin and again you recall the coin you put in your desk. Now would you say but still this is not a mental act which is about the coin that's in the desk now? Is that what you'd say that it is not about the coin in the desk now? Notice if I went over then I said I know where I've got a coin and I went over and opened the drawer and took out the coin, I would think that I was looking at the coin that I'd been thinking about all along. Do you want to say that's wrong, I wasn't?*

Jiný hlas: Ta jeho námitka, pokud jsem schopen tomu porozumět, je, že opakuje stále totéž. Pokud vyměním tu minci, tak budu vidět a budu se domnívat, že vidím něco jiného, než vidím, protože nebudu vědět o tom, že došlo k té záměně a budu tedy pracovat s tím, a přesto to bude jiný konkrétní předmět. Ta domněnka bude mylná, ačkoliv si toho nebudu vědom. Někdo jiný, kdo by tu minci vyměnil, tak ví, že se domnívám mylně, že je to ta mince, kterou jsem tam dal. Já na to sám nepřijdu.

Jiný hlas: *I think the question is, can we speak in this case about only one intentional act or had we here more than one simple intentional act in this situation? If I see the coin and I have some meaning about this coin...*

Jiný hlas: *Suppose you don't see it, suppose you just think about it.*

Jiný hlas: *I only think about some coin which I haven't before my eyes.*

Jiný hlas: *Some particular well you think you're thinking about some one particular coin and but it isn't where you think it is and some other coin is.*

Jiný hlas: Předpokládejme, že jenom o ní myslí, že ji nevidí. Myslím o jedné konkrétní minci, ale není to ta, o které si myslím, že to je.

Jiný hlas: *My question was about the possibility of the situation where the intentional object of... my belief doesn't exist. And in such case if a prediction is possible.*

Jiný hlas: *Oh, yes. Of course. We can adapt the case that we just had. I give you every reason to believe that there's a loaded gun in the desk. There isn't. There never has been, but I trick you into believing that. And then I set up some circumstance which you think: I'm going to go get that gun. I may be able to predict your behavior as heading for the desk drawer to get the gun that isn't there. And up to the moment of discovery, your behavior is just as predictable in the absence of the object as if it were really there. If that's what you meant, that's a case where the non-existence of the object does not interfere at all with the prediction.*

Jiný hlas: *In this case. Right. But then, those other cases... say...*

Jiný hlas: Ta otázka zněla asi, jestli je možné, aby intence měla svůj předmět, a odpovídá, že samozřejmě ano a neměla...

Hejdánek: neměla. Měla předmět, kterej neexistuje.

Jiný hlas: Dobře. Odpovídá, že samozřejmě ano, a jako příklad uvádí to, že pokud bude mluvčí dostatečně sugestivní, tak ho přesvědčí o tom, že tady na stole leží nabitá zbraň, nabitý revolver, nabitá puška. Pokud ta puška tady není na tom stole, ani tady nebyla a ani tady nebude, přesto pokud bude mluvit hodně sugestivně, tak ho o tom přesvědčí. A pokud najednou nastane situace, ve které tu zbraň bude potřebovat, tak se bude chovat přesně předvídatelným způsobem až do toho okamžiku, kdy si uvědomí, že tady vlastně žádná zbraň není. Do té doby se bude chovat, jako kdyby tady ta puška ležela. Ovšem nejsem si jistý, jestli to byla ta otázka, na kterou se ptal.

Jiný hlas: *I should choose another case. In the 19th century, most if not all physicists believed that something like world ether, ether, exists. It was a common belief. But there were some difficulties how to explore its qualities, its nature. And my question is, if it was possible to predict the behavior of the believers, especially of Michelson and Morley.*

Jiný hlas: *Not all of it, no. The intentional strategy does not enable you to predict all behavior, it only enables you to predict some. And often you can only make a probabilistic prediction. This is as true on the chessboard as anywhere else. What makes chess an interesting game is the relative unpredictability of one's opponent's moves. But even where the moves are relatively unpredictable, you still have a lot of predictive power there because, notice that even in a chess game where you can't choose between five different moves that you think might be the move that the chess player will make, that will usually mean that there's another twenty moves that you're very certain won't happen, although they're perfectly legal. Your intentional prediction power has trimmed twenty-five down to five, and it can't go any further. But that's just a point about the incompleteness of intentional prediction. Back to Michelson and Morley...*

Jiný hlas: *But only a practical incompleteness. But the question is theoretical. If it is possible, for instance, for Martians?*

Jiný hlas: *Well, if it's possible... that seems to me to be a different question. If it's possible for somebody to have in principle unpredictable actions arising out of their beliefs but still be to some degree unpredictable, yes, that's possible. In fact, I discuss such cases in the chapter in Brainstorms. I must not be understanding your point because I don't see that...*

Hejdánek: Mně nezapomínejte to překládat.

Jiný hlas: Já jsem říkal, že existují jiné příklady, kde to takhle po mém soudu není možné předpovídat. A uvedl jsem příklad tenhle: v minulém století většina, ne-li všichni fyzici věřili, že existuje světový éter. A teď ta druhá otázka, zda by bylo možné předvídat, co budou dělat, když ta víra měla sice předmět, který neexistoval. Konkrétně zda bylo možno předvídat pokus Michelsona a Morleyho s tou [nesrozumitelné] interferencí a tak dále, která měla zjistit, co se děje. Tedy jestli takovouhle věc je možno předvídat, když ta víra je sice obecná, ale její intencionální předmět neexistuje.

No a odpověď byla, že samozřejmě bylo, ale jenom částečně. Řeč byla převedena opět na šachovou hru,

že tam je to zvlášť [nesrozumitelné], že se to nedá předvídat, nebo jenom zčásti předvídat, a že vždycky vedle jednoho tahu je ještě dvacet možných stejně legitimních. Tak jsem namítl, že ovšem to je praktická nepředvídatelnost, to jest jsme omezené bytostí a nemůžeme předvídat, všechno nevíme, ale jak to je tedy z hlediska teoretického, třeba ti Marťani, ti by to věděli.

Jiný hlas: že by ti Marťani to tedy mohli předvídat všechno. Takže je pět možných odpovědí v řadě, které jsou velmi rozumné tahy a které zapadají do té intence, ale z hlediska pravidel hry, s jakými figurkami kam může táhnout, těch možností je pětadvacet v daný okamžik. To říkal, že intencionální strategie nebo intencionální přístup dělá jenom to, že těch pětadvacet snižuje na pět. Zatímco předtím jsme měli pětadvacet možností, tak teď jich máme jenom pět, víc toho neumí, říkal.

Jiný hlas: *I thought of one short thing I wanted to say more. I've been talking about prediction all along. But of course we're not very interested all the time in prediction. We're not weathermen trying to predict each other like the weather. We're interested in understanding, understanding each other, which isn't always a matter of prediction. But I adopt the tactic of talking of prediction the way scientists do. They're seldom interested in prediction for its own sake. They're interested in understanding. Prediction, they understand, is a critical test of their understanding. Not the only test, but one that they had better be able to pass if they're going to claim to understand. So that's why I focus on prediction, not because I think that what our lives are about is trying to predict each other. Obviously it's not. It's just that like the scientist we view prediction as a very important test of our own conviction that we do understand each other.*

Jiný hlas: Takže pokud mluvil o tom, jak jsme schopni něco předvídat, tak to bylo jenom z toho důvodu, aby uvedl příklad. Uvědomuje si velmi dobře, že tu nejsme kvůli tomu, abychom předvíдали, co ti druzí budou dělat, že nám spíš jde o to těm druhým porozumět a podobně. To, jak jsme schopni předvídat, je jedna z možných zkoušek naší schopnosti, ovšem to neznamená, že by to byla jediná možná zkouška. Prostě tuto si zvolil, protože mu to připadalo jako vhodný příklad, ale ani v nejmenším si nemyslí, že jsme tady na tom světě kvůli tomu, abychom dobře předvíдали budoucnost.

Jiný hlas: *I have another question. You've spoken about existence or non-existence of intentional objects. I don't understand what you mean by that because let's say in the classical phenomenological analysis it's not possible to speak about existence or non-existence of intentional objects because intentional analysis is possible only in the situation of epoché. It means that an intentional object has its meaning only like a correlatum in an intentional act.*

That I think is the third possibility. That's what I meant to be expressing with my third possibility. But then if I were to agree with that view, then I would not be able to understand the question from Professor Hejdánek, which was about what about the case where the intentional object does not exist. That's why I raised the case of the coin, because I don't understand his question about non-existent intentional objects unless he doesn't mean that view but means one of the first two views about what constitutes the intentional object of an act.

Jiný hlas: Ta otázka byla k existenci či neexistenci intencionálních předmětů, protože v takovém klasickém fenomenologickém pojetí, řekněme Husserlově, když se hovoří o intencionálních předmětech, tak se o nich hovoří pouze v rámci aktu intencionálního, kdy nejde o existenci či neexistenci určitých předmětů v nějakém objektivním prostoru, ale bavíme se o tom, jak se nám ten předmět ukazuje v nějakém aktu. Ten intencionální objekt má smysl pouze jakožto korelát mého aktu, jehož konstituci chceme nějak vysvětlit. On na to přitakal, říkal, že nerozumí té Láďově otázce o neexistenci těch intencionálních předmětů, a proto vybral ten případ s těmi mincemi, v rámci něhož je schopen něco takového tematizovat. Bylo to nějak tak, ne?

Hejdánek: Totiž my tady nejsme fenomenologové a neměli jsme za to, že by bylo potřeba sledovat přesně tu metodu fenomenologickou v každé diskuzi. Kromě toho dneska žádná ani fenomenologická přednáška tady nebyla. Takže je zbytečné tohleto připomínat, podle mého soudu. Pokud budeme mluvit o fenomenologické metodě a budeme mluvit o intencionálním objektu ve smyslu Husserlově, tak

samozřejmě budeme pamatovat na to, že je to v rámci *epoché*, v rámci redukce a nebudeme mluvit o tom, zda existuje nebo neexistuje. Ovšem to není jediný způsob, jak se dá myslet a mluvit filosoficky. V takovém běžném smyslu, když o tom diskutujeme, tak samozřejmě každý ví, co to je, když intencionální objekt neexistuje, poněvadž totiž jiní filosofové mluví o intencionálních objektech. Tady konkrétně byl zmíněn třeba Brentano, ale o intencích a intencionálních objektech mluví spousta filosofů, kteří nepřijímají tu Husserlovu metodu. A kromě toho já mám dojem, že vlastně ani fenomenologové by neměli z té své metody dělat filosofii. Fenomenologie přece není filosofie, fenomenologie je metoda, pokud vím, podle Husserla. Takže to je jenom odsud potud.

A když mluvíme o reálných objektech, tak to nemůžeme pořád cpát tou metodou. K tomu je zapotřebí jiná metoda. Tedy když mluvíme o tom éteru, tak tam je to naprosto jasné. Tam ti fyzikové intencionálním aktem konstituovali objekt, který fakticky neexistuje. Tomu každý rozumí, ať je fenomenolog nebo není fenomenolog. Já mu rozumím.

Jiný hlas: Já se přiznám, že tomu nerozumím, co to znamená, že ten éter je nebo není, protože v rámci jisté fyzikální teorie... V jakém smyslu jsou neutrony? O neutronech má smysl hovořit v rámci určité fyzikální teorie jako odpovědi na určité otázky.

Hejdánek: No tak to je potom ovšem diskuze přesně taková jako s Carnapem, když byl v Praze, který prostě za jistých okolností řekl, že mu to nedává smysl. A to byl konec diskuze. Jinak ovšem každý normální člověk ví, že když se domnívám, že přede mnou vidím hastrmana a začnu se trást a zelenat a druhý mi řekne: „Neblbni, vždyť je to vrba,“ tak ten hastrman na rozdíl od té vrby je neexistující intencionální objekt, kdežto ta vrba je existující. Že to nedává smysl někomu, to je potom ovšem taková politováníhodná omezenost dogmatická, která se zaboří do jisté metody tak dalece, že už potom nic jiného neuznává. Ale jinak to přece dává smysl, každému to dává smysl, že se můžu mýlit, když míním, že támhle něco je, a ono to tam není. To je prostě běžné. Je možnost samozřejmě to všechno... ta redukce je přece metoda, ne? To děláme, abychom si připravili... to je taková laboratorní metoda.

Jiný hlas: Už se tady rozběhla nějaká velká diskuze. Já jsem jenom chtěl říct, že jsem prostě jinde. Pokud, abychom si ujasnili, o čem mluvíme, když jde o *intencionální objekty* – mluvíme o nějakých vnějších, filosoficky zaměnitelných, a jsou to předměty jako ty, co lze vidět a lze si na ně sáhnout, tak to je asi jedna věc. Ale druhá věc je potom *fenomenologie* – ujasnit si v rámci jakých aktů přicházíme s čím do styku. Já nevím, u těch aktů a u té první to беру, ale...

Hejdánek: Dobře, ale proč to dogmatizovat takhle? Já to neberu. Tak když jste *fenomenolog*, tak to předvedte a nechtějte na nás, abychom to dělali za vás. Které to jsou ty akty a tak dále, tak nám s tím pomozte ve věci. A proč my máme věřit spolu s vámi, že žádné objekty nejsou, že existující a neexistující nedává smysl? Proč my tomuhle máme věřit? O to jde, rozumíte? Vy jste prostě převedl tu diskuzi na rovinu, kde chcete, abychom...